

Comhairle mu Fhoghlam Gàidhlig

Am Màrt 2022 - Air ùrachadh

Do luchd-ionnsachaidh na h-Alba, le luchd-foghlaim Alba

8. Foghlam Meadhan Gàidhlig: an ìre-bogaidh (bogadh san Foghlam Fharsaing Choitcheann bho deireadh P3/toiseach P4 suas)

Prìomh fhiosrachadh:

- San ìre-bogaidh, bidh an curraicealam air fad a' leantainn air adhart 's e air a theagasg tro mheadhan na Gàidhlig thar nan ceithir taobhan ionnsachaidh.
- San ìre-bogaidh, bidh clann a' tòiseachadh air sgilean leughaidh agus sgrìobhaidh sa Bheurla agus iad ag ionnsachadh aig ìre nas luaithe thar raointean agus co-theacsaichean a' churraicealaim.
- Bidh tidsearan a' planadh ionnsachadh na cloinne gus briathrachas, abairtean agus co-chàradh a leasachadh co-cheangailte ris na diofar raointean den churraicealam, sgilean cànan, gràmair agus tuigse air dà-chànanas agus cànan is cultar na Gàidhlig.
- San ìre-bogaidh bidh na tidsearan a' stiùireadh an ionnsachaidh gu lèir tro mheadhan na Gàidhlig sna raointean curraicealaim air fad, a' gabhail a-steach na Beurla, a tha iad air ùr-thòiseachadh.
- An uair a tha Foghlam Meadhan Gàidhlig air a libhrigeadh gu soirbheachail, bithear a' planadh an ìre-bogaidh a chumail a' dol tron bhun-sgoil a-steach dhan àrd-sgoil.
- San àrd-sgoil, tha slighean bogaidh sa Ghàidhlig air an toirt air adhart tro churraicealam farsaing coitcheann suas gu deireadh AS3 mar chòir aig an ìre as lugha a' leantainn air adhart gu teisteanasan ann agus tro Ghàidhlig aig na h-ìre as sine.
- Thathar a' sùileachadh gum bi daoine òga a' leantainn orra, ann am foghlam mheadhan Gàidhlig, duaisean agus teisteanasan a choileanadh sa Ghàidhlig agus tron Ghàidhlig san ìre as sine agus, mar thoradh air sin, gum bi cinn-uidhe an dèidh na sgoile ann a tha soirbheachail san raon Ghàidhlig.

8.1 San ìre-bhogaidh, bidh an curraicealam air fad a' leantainn air adhart 's e air a theagasg tro mheadhan na Gàidhlig thar nan ceithir taobhan de dh'ionnsachadh. Mar sin, tha na modhan-obrach a th' air am mìneachadh gu h-àrd a' leantainn orra a thaobh na h-ìre-bogaidh, co-cheangailte ri bhith a' leasachadh fileantachd chloinne agus a bhith iomchaidh a thaobh aois is ìre. Bu chòir do sgrùdadh agus tracadh thidsearan de dh'adhartas is coileanadh dearbhadh gu bheil **stèidh làidir a-nis aig a' chloinn sa Ghàidhlig gus na sgilean sin a thoirt air adhart gu bhith a' leasachadh sgilean leughaidh agus sgrìobhaidh sa Bheurla** agus a bhith ag ionnsachadh aig ìre nas luaithe thar raointean agus co-theacsaichean a' churraicealaim.

8.2 Sna h-eisimpleirean as fheàrr, bidh an luchd-obrach a' nochdadh dealas air leth làidir **ann a bhith a' dèanamh cinnteach gu bheil an curraicealam air fad air a libhrigeadh tro mheadhan na Gàidhlig**. Bidh iad a' dèanamh cinnteach gu bheil a h-uile seòrsa ionnsachadh na chothrom dhan chloinn a bhith a' cluinntinn 's a' cleachdadh na Gàidhlig le cuideam aig an fhìor thoiseach air èisteachd is còmhradh. Bidh iad a' cleachdadh dhòighean cruthachail gus cothrom a thoirt don chloinn a bhith ag ionnsachadh a' chànan gu furasta agus ann an suidheachaidhean a bhios a' còrdadh riutha. Bidh seo a' gabhail a-steach modh-obrach in-fhillte air a phlanadh a thaobh gràmair agus a bhios a' brosnachadh na cloinne. Bu chòir gum bi seo a'

gabhail a-steach rannsachadh air fileantachd na cloinne agus iad a' gluasad bho làn-bhogadh gu bhith a' meudachadh an ìre de fhileantachd aca. Bidh tidsearan a' toirt gràmar air adhart ann an gnìomhan co-obrachail, spòrsail agus tro bhith ag ionnsachadh òrain is abairtean sònraichte air an teanga. Bidh iad cuideachd a' cleachdadh eisimpleirean de chainnt-bheòil agus de theacsa sgrìobhte far a bheil an gràmar pongail gus misneachd agus fileantachd na cloinne a thoirt air adhart. Bidh luchd-obrach ag obair còmhla ri daoine eile gus taic a thoirt do chlann agus do phàrantan a thaobh a bhith a' leasachadh 's a' cleachdadh a' chànain aig an taigh agus sa choimhearsnachd.

8.3 Sna h-eisimpleirean as fheàrr, san ìre-bogaidh bidh na **tidsearan a' stiùireadh an ionnsachaidh gu lèir tro mheadhan na Gàidhlig sna raointean curraicealaim air fad, a' gabhail a-steach na Beurla, a tha iad air ùr thòiseachadh.** Bidh iad ga dhèanamh comasach don chloinn briathrachas a leasachadh co-cheangailte ris na diofar raointean den churraicealam, sgilean cànan, gràmair agus tuigse air cànan is cultar na Gàidhlig. Tha planaichean agus ro-innleachdan soilleir stèidhichte aca airson an cuideachadh gus seo a dhèanamh. Thar raointean a' churraicealaim, mar a bhios tidsearan a' seatadh bhuilean airson ionnsachadh, bidh iad cuideachd a' seatadh fheadhainn co-cheangailte ri bhith a' leasachadh ionnsachadh na cloinne a thaobh na Gàidhlig. Bidh àite aig a' chloinn iad fhèin a thaobh a bhith a' seatadh nam builean sin a thaobh a' chànain stèidhichte air an fhios a bhios iad a' faighinn air ais a thaobh an cuid obrach. Tha an t-àm air falbh on chlas a thaobh tidsearan Tro Mheadhan na Gàidhlig air a fhrithealadh le luchd-obrach a bhruidhneas sa Ghàidhlig. Feumaidh tidsearan a bhith a' faighinn taic bho luchd-taic Gàidhlig a bhruidhneas Gàidhlig de dh'àrd-chàileachd. Feumar an obair a phlanadh còmhla airson 's gun tèid am feum as fheàrr a dhèanamh dhiubh, taobh a-staigh an t-seòmar-clas agus nas fharsainge na sin. Feumaidh feallsanachd soilleir a bhith aig luchd-stiùiridh sgoile mun dòigh sa bheil iad a' dèanamh cinnteach gu bheil an cothromachadh a thaobh a bhith a' teagasg tro mheadhan na Gàidhlig fàbharach dhan Ghàidhlig. **An uair a tha Foghlam Meadhan Gàidhlig air a libhrigeadh gu soirbheachail, bithear a' planadh an ìre-bogaidh a chumail a' dol tron bhun-sgoil a-steach dhan àrd-sgoil.** San àrd-sgoil, bithear a' toirt bogadh sa Ghàidhlig air adhart tro churraicealam farsaing coitcheann suas gu deireadh AS3 mar chòir aig an ìre as lugha. Thathar a' sùileachadh gum bi daoine òga a' leantainn orra, ann am foghlam tro mheadhan na Gàidhlig, duaisean agus teisteanasan a choileanadh sa Ghàidhlig agus tron Ghàidhlig san ìre as sine agus, mar thoradh air sin, gum bi cinn-uidhe an dèidh na sgoile ann a tha soirbheachail san raon Ghàidhlig.